

PULA IMVULA

GROWING FOOD • PEOPLE • PROSPERITY

LEKWALO LA GRAIN SA LA BALEMIPOTLANA

*Setshwantsho: Kgaisanyo ya ditshwantsho ya
Grain SA/Corporate Guarantee – Karien Martinson*

Go roba disoya: Nako ke tšelete

GO OKETSA POELO LE GO FOKOTSA DIPHATSHA, AKANYA GO ROBA DISOYA PELE GA NAKO. GO LEMA DISOYA GO ITSIWE GO NA LE DIPHATSHA TSE DINTSI. NAKO YA DIPHATSHA E KGOLO KE KA NAKO YA GO DI ROBA. TTLHEGO KA NTLHA YA GO THUBEGA KA GORE MAKAPE A SEPHA E OKETSEGFA MAEMO A METSI MO MAKAPENG LE DINAWA A FOKTSEGFA. MME JALO, GO ROBA KA NAKO E E TSHWANETSENG GO BOTLHOKWA TOTA.

Go mela ga dimela mme eseng fela ka ntlha ya go thubega ga makape go oketsa ttlhego. Dimela tse dingwe tsa disoya le mefuta e mengwe ya disoya di itswe go tshola makape gaufi le mmu mme fa sediriswa sa go

roba se sa kgone go roba gaufi le mmu ka go lekana go sala makape a mantsi mo tshimong. Jalo, go botlhokwa go jwala mofuta o o tshwanetseng le go dirisa thogo ya sediriswa sa go roba e e tshwanetseng.

GO FITLHA MO MAKAPENG A A LENG GAUFI LE MMU

Baumi ba ka kgona go lekanyetsa kgono ya sediriswa sa go roba go feta ka bonolo, mme setswamorago sa phoso e ke ttlhego e ntsi ya kumo. Go roba gaufi ga mmu ka go lekana go ka nna bokete. Matlhapa a magolo le tshimo e e sa tshwanang ka go lekalekana go ka senya sediriswa sa go roba se se jang madi a mantsints. Netefatsa gore sediriswa se o se dirisang se sireletswa ke go robiwa ke matlhapa ka inshorens.

Dijwalwa tse di mela gaufi le mmu ebile di tshola kumo ya tsona gaufi le mmu jaaka disoya di tlisa dithhaselo tsa tsona ka nako ya go roba, mme

Go roba disoya...

ka go dirisa tlogo e e nolo kgotsa setsholetsa ka fa pele ga sediriswa sa go roba sa gago o tla bo o na le sediriswa se se tshwanetseng tiro e. Tlhogo e e nolo e tlaa kgona go tsamaelana le popego ya mmu. Dithhogo tse dingwe di kgona go kokobala, dithhogo tse di nang dikgaolgaolo di tlaa kgaoganya ditsela tse di di tsamayang mo mmung. Ntlha e e dumedisu tlhogo, mogola wa go sega le didikologi go tsamaelana le popego ya mmu ka bogotlhe, ka go kgona go obo mo go ka nnang dimilimetara tse di ka nnang 245 mo ntlheng e nngwe le e nngwe e ntse e tshwara tsamaelano e e leng gaufi gare ga didikologi le mogola o o segang.

Tlhogo e e tsholetsang e bitswa jalo ka ntlha ya 'mapanta' a a tsholetsang dimela gore di tsene mo tlhogong ya sediriswa sa go roba. Jalo, tiro ya go tsentsha dimela mo tlhogong e borethe mme e letla balemirui go tswelela go roba fa go nna bosigo ka ntlha ya go tsena ga dimela ka go lekalekana. Lepanta gape le itsewe go fokotsa tatlhego ya dinawa tsa disoya ka gore dimela tsa disoya di tshwarwa ka bonolo mme dinawa tsa disoya ga di latlhewe pele di tsena mo sediriswa sa go roba.

Ka mafelelo a ngwaga poelo e e fiwang ke disoya e tla tlhomamisa maemo a madi mo bankeng ya moumi. Baumi ba tshwanetse go balabala madi a a jewang ke dithhogo tse di farologaneng, mme gape le gore bokana ba tatlhego ya dinawa tsa disoya e nne kana kang pele go tlhomamiswa go reka dithhogo tse di jang madi a mantsi.

NAKO E GO DIRWANG E BOTLHOKWA

Go maswabi, go roba disoya ga go bonolo. Nako ya letsatsi e moumi a simololang go roba e botlhokwa. Ka gore dimela tsa disoya di tsaya metsi a monyo di nna di ngaparelana mme ga di kgone go thubega. Ntlha e e dira gore sediriswa sa go roba se sa kgone go roba dimela tsa disoya fa di le metsi. Go dira gore mogola wa go sega wa sediriswa sa

1

Tlholtlwa le kgono ya bokana bo bo ka rodjwang ke sediriswa sa go roba sa 240 kW.

Tlholtlwa ya sediriswa sa go roba ka awara	Sediriswa sa go roba	Sediriswa sa go roba	Sediriswa sa go roba
Tlholtlwa e e tlhomilweng ka bogotlhe	R2 209,82	R2 209,82	R2 209,82
Tlholtlwa ya go baakanya le go tlhokomela	R523,55	R523,55	R523,55
Tlholtlwa ya mafura @ R14,77/litre	R638,06	R638,06	R638,06
Tlholtlwa ya tsa go fetoga	R1 161,61	R1 161,61	R1 161,61
Tlholtlwa ya go roba ka bogotlhe	R3 371,43	R3 371,43	R3 371,43

Tlholtlwa ya tlhogo ya sediriswa sa go roba ka awara

	Tlhogo ya go roba Mmidi	Tlhogo e nolo ya go roba Korong/Disoya	Tlhogo ya go roba Disonobolomo
Tiriso ya tlhogo	Mela e le 8 ka 0,91 m	9 m	8,1 m
Bogare ba tlhotlhwa ya tlhogo e ntshwa	R1 148 300	R829 089	R755 600
Bogotlhe ba tlhotlhwa e e tlhomilweng	R484,67	R349,94	R318,92
Tlholtlwa ya go baakanya le go tlhokomela	R114,83	R82,91	R75,56
Bogotlhe ba tlhotlhwa ya go fetoga	R114,83	R82,91	R75,56
Bogotlhe ba tlhotlhwa/awara ba tlhogo	R599,50	R432,85	R394,48
Bogotlhe ba tlhotlhwa/awara ya sediriswa sa go roba le ba tlhogo	R3 970,93	R3 804,28	R3 765,91
Lobeloi la go dira	6 km/h	6 km/h	6 km/h
Bophara ba go dira	7,2 m	9 m	8,1 m
Kgono mo tshimong	0,75	0,75	0,75
Diheketa/letsatsi (diawara tse 10)	32,4	40,5	36,45
Diawara tse di tlhokwang go roba diheketa	0,309	0,247	0,274
BOGOTLHE BA TLHOTLHWA KA HEKETARA	R1 225,59	R939,32	R1 033,17
Tisele (litara/ha)	13,33	10,67	11,85
Tisele (R/ha)	196,93	157,55	175,05
Go baakanya le go tlhokomela (R/ha)	197,03	149,74	164,36

2

MADE POSSIBLE BY
OPDT

go roba se kgone go robega bonolo ka nako ya phakela. Le fa go nna maitseboa go nna jalo gape mme ka tlwaelo dimela di tlaa simolola go ngaparela toromo ya go photha. Maemo a metsi jalo a tlaa fokotsa nako e sediriswa sa go roba se ka diriswang ka letsatsi, mo go tlaa fokotsang palo ya diheketara tse di ka rodjwang ka letsatsi le letsatsi.

Ka ngwaga wa fa tlhotlhwa ya ditokelelo e le kwa godimo thata, baumi ba tlaa leka go oketsa bokana ba disoya tse ba di jwalang. Thobo e kgolo e e tlaa tlhoka didiriswa tsa go roba tse dintsi mo go tlaa remelang botlhokwa ba makonteraka a a robang.

Ka tlwaelo sediriswa sa go roba ka tlhogo ya dimetara tse 9 se tlaa kgona go roba dijwalwa tsa mo diheketareng tse di ka nnang tse 20 go tse 42 ka letsatsi. Se leke go oketsa bokana ka letsatsi bo. Go kgona go roba gare ga nako e e tlhomiwang moumi o tlhoka didiriswa tsa go roba tse di leng 1,5 go kgona roba dijwalwa tse di jwetsweng ka sediriswa sa go jwala ka dimela tse di leng robedi se le sengwe. Kgono ya go roba go feta bokana bo e tlaa oketsa bokana ba poelo e e neiwang ke disoya.

Baumi ba tshwanetse go jwala mefuta e e farologaneng ya go mela ka botelele. Ka go dira jalo ba tlaa kgona go lelefatsa nako ya go roba mme o ka kgona go fokotsa bokana ba kgono ya go roba.

TLHOTLHWA YA GO ROBA

Go roba dijwalwa go ja madi. **Lenaneo la 1** le supa maemo a tlhotlhwa ya go roba mmidi, disoya le disonobolomo fa go dirisa sediriswa sa go roba se se dirisang 240 kW se se jang harvester R5 235 496 mme se kgona go roba mmidi, disoya le disonobolomo.

Ka lebelo la 6 km/h go ka rodjwa diheketara tse 32 tsa mmidi, diheketara tse 40 tsa korong kgotsa tsa disoya mme le diheketara tse 36 tsa disonobolomo. Fela jaaka diawara tsa letsatsi of fokotswa, palo ya diheketara e a fokotsegaa. Fa e le go roba disoya, go roba diawara tse 10 ka letsatsi ke tlhaselo, mme rulaganya go balabala ga gago ka go lekana.

Go kgona go roba diawara tse di leng lesome ka letsatsi, go baakanya le go tlhokomela mme gape le go fetola dioli le difiletara o tshwanetse go dira jaaka go supiwa mo bukaneng ya ba ba bopileng sediriswa. Buisa bukana mme dira jaaka go supiwa. Fa sengwe se robega (se re se ka se robege, ka se tlaa robega) netefatsa gore tse di ka tlhokwang di nne teng. Go thibela thobego go phala go senya nako ya go baakanya, tota fa go rodjwa disoya. Baakanya didiriswa pele nako ya go roba e simolola – go tlaa boloka nako e ntsi. ■

PIETMAN BOTHA,
MOITSEANAPE WA
BOLEMIRUI KA BOENE

MAFOKO A GA...

Dr Sandile Ngcamphalala

DIKGWEDI TSE DI KA NNANG SOMEROBEDI KE LE MOETELEDIPELE YO MONTSHWA WA TLHATLHOBOLYA BALEMIRUI MO GRAIN SA, KE NAKO YA KA YA NTLHA YA SETLHA SA GO JWALA KE TSHEGETSA BALEMITLHAKA. KE SOLOFELA GORE RE TLAA BONA KGONO LE KUTLWANO EBILE RE RUTWANA FA RE NSTE RE DIRA MMOGO.

Bontsi ba balemirui ba rona mo lenaneo la tlhabololo ba tswa mo setlheng se se siameng tota mme gape ba bone dithaseloo tse dintsi mo malapeng a bona mabapi le segajaja sa COVID-19. Dilhaselo di tsenelete se mo dintlheng tse dingwe jaaka koketso ya tlhotlhwa ya ditokelelo e e makatsang. Re bone koketso ya tlhotlhwa ya monontsha, e le sekao, e oketsegaa ka go feta 40% ka ngwaga le ngwaga gare ga setha se go uma sa 2020 le 202. Mme re solo fela gore go sa na le tsholefelo ka balemirui ba ntse ba tswelela go loga maano a go kgona.

Rona re la Grain SA re ntse re dira thata go bona madi a go thusa le go naya tsheetsetso mabapi le thekenoloji mme tota le tshupetsotsela ka bopaharawee go balemirui ba rona ba ba leng mo lenaneo la tlhabololo. Ponelopele le leano la rona ke go rulaganya dikgwebo tse di kgonang mme di ntse di na le kgono ya go tswelela. Balemirui ba ba kgonang ba bantsi ba setse ba dumelana le ponelopele ya rona mme ba re thusa ka pusetso ya madi a a dingwang ebile ba netefatsa tswelela ya lenaneo ka go dumela go re thusa ka pusetso ya madi le go tsweleletsa kitso.

Le gale, go na le balemirui ba ba sa batleng go re thusa mme ba ntse ba gana go busetsa madi a re ba tshusitseng ka ona. Jalo, setswamorago ke gore re tlosistse balemirui ba bantsi mo lenaneo.

Re ntse re dumela go tsheetsetso tswelelopele e e ka tswelelang mme ntlha e re ka e kgona fela fa re na le maano a tlhatlogano (ke go re go tsentsha baswa mo kgwebong) bogolo mo dithulaganyong tsa bolemirui tse re di tsheetsetso. Fa re ntse re lebelesetse tlhatlogano, ra rata gape go tsheetsetso balemirui e le basadi.

Ke nnete gore banayamadi ba ba farologaneng ba na le maano a a farologaneng ka bophara. Tiro ya rona ke go bona badirisanimmogo ba ba ka tsamaelanang le rona. Thulaganyo ya dikabelo, e le sekao, e tlhotsisa tekoo ya rona ya go rulaganaya banna le basadi ba ba kgonang mo dikgwebong tsa bolemirui. Ke tiragalo ya setlhophaa, re tlaa nna re tswelela go le battela thuso ka madi, mme re solo fela gore re dirise bolemirui ka tshwanno. Ke solo fela gore re tlaa nelwa ke pula ka setlha se se latelang. ■

LEBELELA MORAGO...

mme loga maano a tsela ya go tswelela pele

BALEMIRUI BA BANTSIA BA RE BA RATA GO DIRA KWA NTLE MME BAILA GO NNA BA TSHWERWE MO OFISING. GO BA BA NTSENG JALO GO KWALA LE GO RULAGANYA DIPEGO KE GO SENYA NAKO, GO A BORA, GO A TSHWARA MME KE TIRAGALO E E TSHWANE-TSENG GO TILWA KA DINAKO TSOTLHE – MME KE MOKGWA WA KGALE WA GO AKANYA JALO. MO DIKGWEBONG TSA SEGOMPIENO, GO RULAGANYA DIPEGO GO RULAGANYA TSA-MAISO E E SIAMENG YA KGWEBO EBILE KE MOKGWA WA GO TOKAFATSA KGONO.

Ke nako ya ngwaga eo gape – go ipaakanya go jwala ka sethla sa go medisa tlhaka ka selemo gape. Lefelo la mo go dirwang mo setorong le tletse ka batho ba ba sianasianang go tlhola le go baakanya didiriswa tsa go suga mmu le go jwala dijwalwa. Ofisi ya ka e ntse e amogela dikopo go tlhoma dikopanyo tsa go loga maano. Ka fa gongwe balemirui ba ntse ba lebelesete dipego tsa bona tsa kgale go bona kitso e e ka ba thusang go swetsa ka tshwanno fa sethla se sentshwa se goroga.

Molemirui yo o ntseng a tlhokometse ditiragalo tsotlhe tsa mo polaseng o tlhotheletswa ke tiriso ya madi a a ka diriswang mme go mo thatafatsa fa a dira tiro ya go loga maano a ntse a lebelesete bokamoso. Go tlhola go lebelela tiriso ya madi le go lekalekantsha bokana ba kumo e e bonwang mo tshimong e nngwe le e nngwe, go tlisa kgono ya go swetsa ka tshwanno. Tota le ntate yo a setseng a tsofetse yo a neng a dirisa bolemirui ka dinako tsa pele ga dikhompiutara le disele, o ne a dirisa buka e tshetlha mo a neng a kwala tsotlhe mo ofising ya gagwe. Go ne go le tlwaelo go fetsa letsatsi la go dira le lengwe le le lengwe a ntse mo ofising mme a kwala ditiragalo tsotlhe tse di diragetsweng mo polaseng ka letsatsi leo. Ke sa gopolia dinako tse ke mmoneng a fetola ditsebe tsa buka eo go kgona go gakologelwa gore o fetotse leng filitara ya terekere kgotsa namane ya ntlha e tsetswe ka letla lefe ka sethla se se fetileng. Ga o kgone go laola se o sa kgongen go se lekalekantsha!

GO TSHWANETSE GO RULAGANGWA DIPEGO DIFE?

Nna, jaaka ntate, ke dumela gore go tshwanetse go rulagangwe pego e e supang ditiragalo tsa letsatsi le lengwe le le lengwe. Go bega pego go ka kgaogangwa ka dikgaolo. Dipharologanyo tse di rileng tse pedi ke 1) tsa ditšelete le 2) ntlha ya go uma e e leng thulaganyo ya dithhaka tse di leng data.

A re lebeleleng dintlha tse dingwe tsa go bega pego:

Pego ya ditšelete

Dibanka, dikgwebo tsa bolemirui le ba ba bayang tšelete ya go adingwa di tlhoka ditshupetso tse nnete tse di supang gore dipego tse di supang ditiragalo tsa mo polaseng di rulagantswe ka tshwanno pele di ka naya tšelete e e ka adingwang kgotsa e e tshegetsang ditiragalo tsa mo polaseng. Pele, ka dinako tse di fetileng, balemirui ba bantsia ba ne ba dirisa mokgwa wa 'lebokoso la dithhako' go rulaganya ditshupetso tsa tiriso ya tšelete mo polaseng mme di ne di kwadilwe mo pampiring mo bukaneng, mo difaeleng le mo dipampiring ka fa le ka fa ebile di beilwe mo lebokosong go neiwa mmalatlotlo. Go ne go jela molemirui madi a mantsi ka gore ka nneta o ne a dirisa mmalatlotlo go dira tiro yotha ya go rulaganya dibuka.

Mo matsatsing a segompieno go na le mananeotiriso a dikhompiutara a leng sediriswa se se siameng tota mo ofising ya mo polaseng. Dipecgo tsa gago ke ditshupetso tse di supeng bonnete ba lotseno la tšelete, tiriso ya tšelete le thulaganyo e e supang tsa go duela lekgetho. Le fa go dirisiwa mokgwa ofe le ofe, kitso e e rileng e tlhokwa go kgobokangwa, ya rulagangwa, ya lokelwa mo difaeleng mme ya lokololwa. Ntlha e e botlhokwa ya go rulaganya dipecgo ke go naya molemirui kitso e e botlhokwa jaaka a ka e tlhoka. Lotseno lotlhe le tiriso ya madi ka bogotlhe di tshwanetse go begwa ka tshwanno.

Go thusa go **kwalela ditshenyegelo tse dingwe go tsamaelana le sediriswa se se rileng le ditiragalo tse dingwe**. E le sekao, fa sengwe se baakangwa jaaka mo terekere, kwala ke kelotlhoko gore terkere eo e ja tšelete e kana kang. Ka nako e e ka nnang ngwaga, o tlaa tshwanna go kgona go bona gore terekere e nngwe le e nngwe kgotsa sediriswa se sengwe le se sengwe se jele tšelete e kana kang.

Go lekalekana ka botlhokwa ke **go rulaganya dipecgo tse di farolaganeng go supa tiragalo e nngwe le e nngwe ya mo polaseng** jaaka ya go jwala mmidi, ya go uma merogo, ya go rua dikgomo, dinku le dikoko. Pego e nngwe le e nngwe e tshwanetse go supa tiragalo e e rileng gore molemirui a kgone go bona gore a tiragalo eo e tsamaya sentle kgotsa e ja tšelete mme ga e buse tšelete ka go lekana mme le gore ga a a tshwanna go fetolela tiragalo eo go e e ka supang poelo ka go lekana.

Go kgona go dira jaaka molao o supa, molemirui mongwe le mongwe o tshwanetse go rulananya **pego e e supang tuelo ya VAT le LEKGETHO** go e naya SARS. Tiro e e ka dirwa ka thuso ya thulaganyo ya bobalatlotlo ka go tsamaelana le go lebelela go elela ga tšelete mme go itsese molemirui fa a dirisitse tšelete yotha e a soloftetseng go e dirisa jaaka go supiwa ke tekanyetso ya setlha se sentshwa.

Balemirui botlhe ba tshwanetse go tshwara dipecgo tse di latelang tse di ka neiwang babalatlotlo:

- Dithhakana tsa banka.
- Buka e e lokololang tiriso ya tšelete – tota le dipecgo tsa tuelo ya tšelete le tsa tšelete e e amogetsweng.
- Lenane la tuelo ya badiredi ka kgwedi le kgwedi.
- Dithhakana tsotlhe tsa lekgetho, ditshupetso tsa tuelo, tsa go rekisa le dithhakana tse dingwe tse di suapng tiriso ya tšelete.

Lenane la thoto

Kwala tsotlhe tse di leng mo polaseng mme rulaganya tlhotlhwa ya tsotlhe ka diranta. E le sekao, kwala bokana ba naga e e diriswang, meago e e leng mo polaseng, dikoloi le didiriswa tsotlhe tse di leng mo polaseng, bokana ba tlhaka e e leng mo disilong, tekatekano ya tlhotlhwa ya dijwalwa tse di leng mo masimong mme le palo ya diruiwa tse di leng tsa polase.

Babalatlotlo ba gago ba tlaa sekaseka lenane le ka ngwaga le ngwaga ka gore tlhotlhwa ya thoto e ka oketsegaa kgotsa e ka fokotsegaa. Phokotso ya thoto e supa go fokotsegaa ga tlhotlhwa ya dilo jaaka dikoloi le didiriswa. Go tsamaelena le go fela le go senyega ga didiriswa tota le fa sediriswa se sa tlhole se diriswa kgotsa se latlhwa.

Dikoloi le didiriswa: Dilaesense le tiriso ya tšelete go di duela

Mo polaseng ka tlwaelo go na le dikoloi le didiriswa tse di diriswang go dira ditiro tsa mo polaseng.

- Rulaganya pego mabapi le koloi e nngwe le e nngwe – letlha la go e reka, tlhokomelo, jalo le jalo.
- Itse gore laesense e khutla leng go se duele tefo fa go sa tlhokiwa.
- Rulaganya lenane la gore ke dikoloi dife tse di duetsweng mme ke dife tse di sa tlhoka go duelwa.
- Netefatsa gore e nne le sesupetso sa lekgetho sa se sengwe le se sengwe se sa duelwang se o ka se nayang mmalatlotlo wa gago ka mafelelo a ngwaga o mongwe le o mongwe gore a se dirise go tlatsa diforomo tsa lekgetho.

Kutlwano le batho: Dipego tsa badiredi

Re tshegetswa ke badiredi ba rona mme re na le boikarabelo ba go rulaganya dipego tse siameng mo kgaolong ya rona ya kutlwano le batho.

- Rulaganya pego ya modiredi mongwe le mongwe e e supang letlha le a simolotseng go dira mo polaseng.
- Tshwara setshwantsho sa sesupetso sa omang sa modiredi mongwe le mongwe.
- Kwala dintlha tsotlhe mabapi le modiredi mongwe le mongwe jaaka nako ya boikhutso, nako ya go lwala le nako ya go tlhokomela balelapa.
- Eletsa kitso ya dituelo go UIF ka kgwedi le kgwedi.
- Badiredi ba dikgao – rulaganya dipego tsa gore ba ne ba dira leng le go reng mo kgaolong efe.

Dipego tsa go uma

Go botlhokwa mme go kgontsha molemirui go bona tsela ya lotseno la tšelete ka go tsamaelena le mofuta wa dijwalwa go bapa le tshenyegelo e e bonweng mabapi le go di uma.

- Masimo, mofuta, kgono

- Tse di jwetsweng – kae, eng, leng. Keep detailed records of each process followed on each field including dates of each activity.

Mananeo a go gasetsa. Mokgwa o go neng go gasetswa o busetswa gape le gape kwa ntle ga fa pula e ka na ka go farolgana thata mme go ka senya dijwalwa.

- Dibolayadisenyi tse di diriswang le go reng.
- Letlha le di neng di gasetswa.
- Di ne digasetswa mo masimong afe.
- Dinakokgaolo tse di tshwanetseng tsa go gasetsa dikhemikale.

Diruiwa

- Balemirui ba ba ruang diruiwa ba tshwanetse go rulaganya dipego tse di supang palo ya diruiwa, nako ya go di reka le nako ya go di rekisa.
- Tshwara data e e supang bokana ba dijo le tlhotlhwa ya dijo – itse gore o dirisa dijo tse di kana kang ka letsatsi go jesa seruiwa se sengwe le se sengwe.
- A o ne o tlhoka go laola disenyi le malwetse mme o ne o dirang go laola mathata a?

GO RULAGANYA DIPEGO GO TSHWANTSHA LE GO SEKASEKA DIPEGO

Dintlha tse pedi tse ke dintlha tse di farologaneng ka bogotlhe. Tiro ya go rulaganya dipego ke ntlha ya tiragalo ya tsamaiso ya go duela ditshupamolato, go tlhomamisa difaele, go tlhopha tse di leng botlhokwa le go tlatsa diforomo tsa go duela VAT le lekgotho, jalo le jalo. Ka fa gongwe, go sekaseka dipego ke tiragalo ya go lekalekantsha kitso e e tserweng le go e dirisa fa go svetswa.

- Go nna o rulaganya dipego go fokotsa nako e e diriswang mo ofising go nna diawara eseng matsatsi.
- Go kgobokanya data go tlhotlheletsa tsweleopele – fela fa o tlhaloganya gore data e go bontsha eng. ■

JENNY MATHEWS,
MOITSEANAPE WA BOLAODI
LE TLHABOLOLO MME GAPE
LE MORUTADITHUTO

TRUST

Leina le le supang boikanyego le phala bohumi

KA RE LE BENG/BALAODI/BAETELEDIPELE BOTLHE RE NA LE PONELOPELE E E TSHWANANG MABAPI LE DIKGWEBO TSA RONA – GO KGONA, TOTA MABAPI LE TIRISO YA TŠHELETE. BOLAODI KA TSHWANNO KE NTLHA E E RULAGANYANG KGWEBO E E KGNANG, LE GALE DINTLHA TSE DINGWE TSA LEBOPOLAMOTHO, MO BOIKANYEGO BO LENG E NNGWE, GAPE DI RULAGANYA KGONO YA GO LAOLA KGWEBO.

Boikanyego bo simolola mo lefokong la boNorwejeane ‘*traust*’, e le lethaodi le le reng ‘maatla’. Boikanyego bo tlhaloswa e le go nna le tumelo, tshepo mme le tsholofelo go mongwe kgotsa sengwe. Go ikana ka mongwe go raya maikaelelo go lebopo le tsholofelo go motho go dira sengwe ka mokgwa o o rileng. Jalo re kgona go tlhomamisa gore motho yo o ka ikanang ka ene ke motho yo o nang boikanyego mme o na le lebopo le tlhamaletseng.

BOTLHOKWA BA BOIKANYEGO

A go botlhokwa gore mong/molaodi/moeteledipele a nne le boikanyego? Ka theo kgwebo e na le mefuta e meraro ya batho ba ba tsamaisang kgwebo – badiredi, badirisi ba kumo e e ungwang le ba ba e nayang tse di e tlhokwang go e tsamaisa.

Mo athikeleng ya pele re gateletse gore ntlha ya kutlwano ya **badiredi** e bothokwa tota go kgona go tsamaisa kgwebo ka tshwanno. Go bothokwa gore mong/molaodi/moeteledipele a nne le boikanyego, a nne motho wa nneta mme a nne sekao go bothle ba a ba dirisang. Ba kgone go ikana ka wena. Fa ba go tshepha, ba ka go jesa monate ka kgono le bothale ba bona go tsweleletsa kgwebo ya gago.

La bobedi, a re lebeleleng boikanyego go kgwebo ka matlho a modirisi wa kumo e e ungwang. Go **modirisi wa kumo** boikanyego ke tshepho e e nang yona go kgwebo. Fa tumelo e e siame modirisi o tlaa batla go tsweleletsa papadi gare ga ene le kgwebo ya gago.

- Tshwara ditsholofets/ditumalano tsa gago. Fa o dumela go folosa kumo e e rileng ka nako e e rileng kgotsa go e siamisa go rwalelwla o tshwanetse go dira go kgona go e naya ka nako e e tlhomilweng, mo go dumetsweng, ka maemo a a dumetsweng le ka bokana bo bo dumetsweng. Netefatsa gore kumo ya gago e nne botlhokwa go badirisi ba yona mme maemo a yona e ba kgotsofase.
- Gape go botlhokwa go kopa gore o fiwe kakgelo mabapi le kumo e ba e amogetseng, tota le fa e le go leboga.
- Fa modirisi wa kumo ya gago a ikopantsha le wena ka dintlha tse di sa tlhamalelang mabapi le kumo ya gago kgotsa ditiragalo tsa gago, go

botoka go ikopantsha le ene ka bonako jaaka go ka kgonegwa. Go supa badirisi ba gago gore o a ba tshepha mme o ba bona e le batho.

- Nna le kgonego ya go ikopantsha ya nneta. Se tshware badirisi ba gago go nna ba go emetse. Fa ba ikopantsha le wena netefatsa gore thuso e ba e amogelang ke ya nneta, ke e e tlhamaletseng ebile e fiwa ka boitshwarelo le ka go ba tshepha. Leka go nna le botho ka dinako tsotlhe — la fa a leka go go gakatsa.
 - Ka go ba naya kitso le go ba direla ka tshwanno go tlaa ba supetsa gore o bona papadi ya bona e le botlhokwa go wena kwa ntle ga go reka kumo ya gago ga ntlha. Fa modirisi wa kumo ya gago a lemoga gore o a mo tshepha, o tlaa itse gore o na le boikanyego.
- La bofelo **ba ba nayang kgwebo ya gago tse di e tlhokang go e tsamaisa** ba botlhokwa thata go kgwebo ya gago, mme o tlhoka go aga kutlwano e e tiileng gare ga wena le bona.
- Ntlha e e botlhokwa ke ntlha ya go duela tse o di rekang. Dumela ebile utlwana le dintlha tsa tumelano tsotlhe mme fa o ka se kgone go duela jaaka go dumetswe ikopantshe le ba o tshwanetseng go ba duela pele ga nako. Se nne fela o sa dire sepe.
 - Fa o na le mathata mabapi le tse o di rekileng, nna thata mme o ntse o tshepha morekisi. Le fa o setse o tenegile o tshwanetse go nna le maitseo a a siameng.

Fa ba ba nayang kgwebo ya gago tse di e tlhokang go e tsamaisa ba kgona go ikana ka wena mme ba go tshepha, o tlaabo o kgona go buisana le bona mabapi le tlhotlhwa e e fokotsegilweng, kgotsa tsela ya go duela e e leng botoka go wena, kgotsa/mme tsalo e e botoka. Ba tlaa leka go go tshegetsa mme kwa mafelelong ba ka go naya tlhotlhwa e e fokotsegilweng. Gape o tlaa bona gore go botoka go adima tšelete mme baadimisitshelete ba tlaa leka go repisa dikgole ganny fa o nna le mathata a go busetsa madi a o a adimileng. Ba ba nayang kgwebo ya gago tse di e tlhokang go e tsamaisa ba tlaa batla go dirisanammogo le wena go tswelelsa pele kgwebo ya gago.

Jalo, fa batho ba bona gore o na le boikanyego, ditswamorago tsa go tsweleletsa kgwebo ya gago di tlaa nna tse di siameng tota mme o tlaa kgona go di lekalekantsa ka diranta le masente. ■

MARIUS GREYLING,
MOITSEANAPE KA
BOENE WA BOLAODI
BA TSA BOLEMIRUI

Baakanya TEREKERE ya gago go settha se se latelang

KA GORE DITEREKERE DI DIRA THATA GO GAISA DIDIRISWA TSE DINGWE MO POLASENG, GO DI TLHOKOMELA SENTLE MORAGO GA NAKO YA GO DI DIRISA GO BOTLHOKWA THATA. KA GO DIRA JALO O TLAA NETEFATSA GORE DI DIRE KA TSHWANNO.

1 Buisa bukana ya tiriso.

3 Baakanya tse o itseng di robegile.

2 E tlhatswe, e tshase phole-tshe mme e phatshimise.

5 Tshasa kerisi ka tshwanno.

7 Netefatsa gore maemo a metsi a go gatsela a siame.

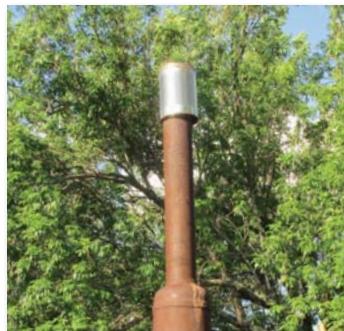
6 Netefatsa gore mefuta e e farologaneng ya dioli e mo maemong a a tlhokwang mme oketsa maemo go le-kana mo go tlhogegwang.

8 Tlatsa beteri mme bo-folola dikabole tsa go eledisa motlakase.

9 Phephafatsa kgotsa fetola difiletara tsa mowa. Go botoka go lokela tse dintshwa.

10 Fa terekere e ya go ema kwa ntle tswalela sekgwamosi.

11 Tlosa dimonitoro tsotlhe. Go e tlogela e sireletswe go botoka.

12 Thola kgatelelo ya mowa mo dithaereng. Fa go na le tsa go dira di bapile, netefatsa gore tsa ka mo teng le tsa ka fa ntle di lekana ka kgatelelo ya mowa go tsamaelana.

13 Baya dibolayamagotlo mo gotlhe. ■

PIETMAN BOTHA,
MOITSEANAPE WA
BOLEMIRUI KA BOENE

Thefosano ya dijwalwa e ka FOKOTSA diphatsha

ENANEO LA THEFOSANO YA DIJWALWA LE LE RULAGANTSWENG KA KELOTLHOKO GO DIRISWA MO DIKGALONG TSA KGONO GO UMA TSA BOGARE GO TSA GODIMO LE TSHWANETSE GO SUPA TIRISO YA TLHAKATLHAKANYO YA MEFUTAFUTA YA DIJWALWA TSE DI RILENG TSE DI TSAMAELENANG MO POLASENG YA GAGO. MEBU YA KGONO E E KWA GODIMO, KA TLWAELEO E E LENGBOTENG E E NANG KOTLO E NTSI, E KA DIRISWA KA DIDIKO TSA GO UMA TSE DI FAROLOGANANG LE MEBU E E NANG KGONO YA BOGARE.

Fa o ntse o tsamaya mo masimong a gago ka kgwedi ya Ferikgong 2022 o tlaa kgona go athola kgono ya lenaneo la go uma la gago la setlha sa 2021/2022. Tsamaya mo masimong a a setseng a dirisitswe gape le gape mme lebelela go katogana ga dimela le palo ya tsona, boitekanelo ba dimela mme athola go bona gore a dikgaolo tsa go mela di siame mo mefuteng o mongwe le o mongwe o o o jwetseng.

Fa o ise o epe mesima ya diteko o tshwanetse go dira jalo jaanong mo mofuta mongwe le mongwe wa mmu mme wa athola mofuta mongwe le mongwe o o fitthelang ka dilaga ka dintlhla tsa boteng ba laga le fa go na le laga e e ka thibelang medi go tsenelela mo mmung. Diteko tsa mmu di ka tseiwgaufi le mesima e o e epileng mo mmugodimo ka dimilimetara tse 0 go tse 150 mo godimo go boteng bo bo ka nnang dimilimetara tse 150 go tse 300 go bona gore go nona ga mmu go mo maemong afe. Fa o se na kitso e e bottlhokwa e mabapi le mebu ya gago, lenaneo la thefosano ya dijwalwa le le tshwanetseng kgono ya go uma e e farologaneng mo polaseng ya gago le ka se tlhomamiswe ka tshwanno.

Thefosano ya dijwalwa, sekao e le mmidi, disonobolomo le disoya, e tlaa phatlalatsa tiro ya go jwala, go laola mefero le disenyi pele le morago ga go jwala, kgatelelo ya go roba, diphatsha tsa tlaeamele le tiriso ya tshetele go tloga mo go jwala mofuta o le mongwe fela wa dijwalwa.

Tlhotlhwa ya inshorensa ya disoya mo kagolong ya Kapabotlhaba e ka nna 20% mme maemo a a tlosa go jwala ga disoya. Thefosano ya mmidi le disonobolomo e tlaa fokotsa tlhotlhwa ya ditokelelo le diphatsha tsa tiriso ya tshetele. Thefosano ya kanola le mafulu e ka diriswa mabapi le korong mo masimong a a sa nosetwang mo dikgaolong tsa go uma tsa Kapabotlhaba le Kapabophirima.

TOGOMAANO E E TLHAMALETSENG YA THEFOSANO YA DIJWALWA

Leano le le tlhamaletseng le tlaa dirisa tlhotlhwa ya mofuta mongwe le mongwe wa dijwalwa tse di diriswang mo lenaneo la tefosano ya

dijwalwa, kgono ya polase ya gago go medisa ka go tswelela mefuta e e rileng ya dijwalwa, kgono ya gago ya go motshenefatsa go jwala mefuta e e farolganeng mme le kitso ya gago mabapi le phiseego ya gago go jwala mefuta ya dijwalwa tse o tlaa di dirisang. O tlaa kgona go laola dijwalwa tse o di ratang go gaisa tse o sa di rateng.

Le gale, go bona poelo ka tshwanno mo polaseng ya gago ka bogotlhie ba yona, tiriso ya disonobolomo le disoya e ka tlhotlhetswa ke tlhotlhwa e e kwa godimo ya dijwalwa tse. Go bottlhokwa gore o kgone go jwala mmidi, disonobolomo le disoya ka kgona tota. Boteng ba go jwala le palo ya dimela tse di tlhogang go bottlhokwa go kgona ka tshwanno. Go reka sediriswa sa go jwala se se tshwanetseng go ka se nne go senya tshetele fela. Netefatsa gore o ka kgona go jwala mofuta mongwe le mongwe wa dijwalwa tse o di dirisang ka nako e e di tshwanetseng.

Molemirui jalo o sala a supiwa tsela go jwala mefuta ya dijwalwa e e farologaneng ke ditiragalo tsa mo marekisetsong tse di tlhomang tlhotlhwa ya dijwalwa tse. Dirisa tlhotlhomiso ya mola wa tlhotlhwa go swetsa gore o tlaa jwala bokana kang ba mofuta mongwe le mongwe wa dijwalwa gore o kgone go oketsa bokana ba poelo ka bogotlhie bo polase ya gago e ka bo go nayang. Netefatsa go sekaseka le go tlhaloganya sentle dintlhla tsa bolemirui tse di tlhomamisang kgono ya gago ya go laola mefuta e e farologaneng ya dijwalwa tse o batlang go di dirisa.

TEBELELO KA BOPHARA YA LETSENO LE LE KA BONWANG

Tlhotlhwa ya bokamoso ka tono ya kgwedi ya Motsheganong 2022 e jaaka go latela:

- Mmidi: R3 200/tono ka go goga bogonwe ba pharologano ya go rwalela ya R300/tono mo go nayang R2900/tono.
- Disonoblomo: R8 525/tono ka go goga bogonwe ba pharologano ya go rwalela ya R450/tono mo go nayang R8 075/tono.
- Disoya: R7 065/tono.

Ka go dirisa tlhotlhwa ya mmidi e le theo bokana bo bo lekaneng ba disonobolomo ka ditono bo ka nna R8 075/R2 900 kgotsa ditono tse 2,78 mme ba disoya bo ka nna R7 065/R2 900 kgota ditono tse 2,44.

Dipalopalo tse di fiwang fa godimo di supa gore o tshwanetse go uma ditono tsa mmidi tse di ka nnang 2,78 go bona letseno le le lekanang le letseno la tono e le 1 ya disonobolomo le ditono tse di leng 2,44 tsa mmidi go lekana le letseno le le fiwang ka tono e le nngwe ya disoya. Potso jaanong ke gore go diriswe mefuta efe ya dijwalwa go go naya letseno ka tshwanno. Ntlha e e tlaa theisiwa mo kitsong ya bonneta ya kgono ya go uma ya dinako tse di fetileng.

Ka mafoko a mangwe, ipotse potso, a go botoka go uma ditono tse 3 tsa mmidi, ditono tse 1,08 tsa disonobolomo kgotsa ditono tse 1,3

tsa disoya mo heketareng ya mefuta ya mebu e e leng mo polaseng ya gago. Go supega gore tlhotlhwa e e kwa godimo ya disonobolomo e e siameng tota e gaisa ya go jwala disoya go tsamaelana le tebelelopele ya nakotelele ya bokana ba disoya bo o ka kgonang go bo umang.

Mebu ya gago e ka tshwanna go uma ga mefuta e meraro ka bogotlhe kgotsa mo mebung ya maemo a bogare kgonon e wela mo go uma ga disonobolomo godimo ga go uma disoya kgotsa mmidi. Gakologelwa gore disoya, fa maemo a palo ya bokana ba dithumpunyana e siame, di ka lokela dikilogeramo tse di ka nnang 50 tsa naeterojene mo mmung mme e ka diriswa ke dijwalwa tse di jwaltung morago ga disoya mo lenaneo la thefosano ya dijwalwa.

O ka swetsa go jwala dikgaolo tse di lekaneng tsa mmidi, disonobolomo kgotsa disoya e le leano la nakotelele kgotsa go fetola palo ya diheketara ka ngwaga le ngwaga. Letsona la polase e e leng diheketara tse 300 ka diheketara tse 100 tse di diriswang go jwala mofuta mongwe le mongwe wa dijwala ka kgonon e e latelang, mo mmung o o nang kgonon e e lekaneng, le ka balabalwa jaaka go latela:

- 100 ha ya mmidi ka kgonon ya 4 t/ha e lekana le 4 x R2 900 go bona letseno le le leng R11 600/ha go nna bogotlhe bo bo leng R1 160 000.
- 100 ha ya disonobolomo ka kgonon ya 1,6 t/ha e lekana le 1,6 x R8 075 go naya letseno le le leng R12 920/ha go nna bogotlhe bo bo leng R1 292 000.
- 100 ha ya disoya ka kgonon ya 1,8 t/ha e lekana le 1,8 x R7 065 go naya letseno le le leng R12 717 go nna bogotlhe bo bo leng R1 271 700.

Bogotlhe ba letseno ba dijwalwa tsa mo polaseng jalo le ka nna R3 723 700 fa go diriswa lenaneo la thefosano ya dijwalwa ka go tshwana ka dingwaga tse di latelang.

Tlhotlhwa ya ditshenyegelo tsa mofuta mongwe le mongwe wa dijwalwa tse e ka nna R8 000/ha go R14 000/ha. Lebelela dintlhla tse ka kelotlhoko go kgonon go balabala le go lekalekantsha morato wa go kgaola wa mofuta mongwe le mongwe wa dijwalwa tse mme le wa polase ka bogotlhe.

BOKHUTLO

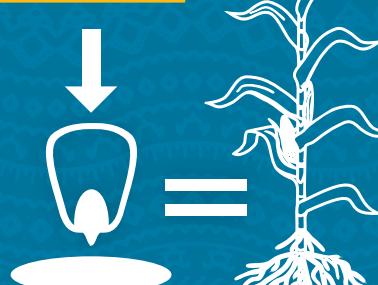
Fa o ka tlhomamisa maemo a kgonon a mofuta mongwe le mongwe wa dijwalwa mo mmung wa mo polaseng ya gago, o ka rulaganya kgonon e e lekalekaneng ya letseno la polase ka bogotlhe morago ga go goga ditshenyegelo. Tlhotlhwa ya ditokelelo jaaka monontsha le peo e tshwanetse go sekasekwa ka kelotlhoko go rulaganya tshwantsho ya kgonon ya letseno la nnete. ■

RICHARD MCPHERSON,
MOITSEANAPE WA BOLAODI BA
DIPOROJEKE LE BOKGWEBO
BA BOLEMIRUI

EVERY KERNEL COUNTS

*Multiply your maize
with one DEKALB
seed per hole.*

With **DEKALB®**, one seed is all you need! The built-in technology in our maize seed unlocks a world of possibilities for your farm and ensures that one seed per hole is enough. Our **DEKALB** seed bags are available in packages of **2 kg, 5 kg and 30 000 kernels** and you can choose between stacked traits, **Roundup Ready® MAIZE 2** and conventional hybrids. Discover how **Bayer's** crop protection and **DEKALB** advanced genetics can help you gain the **#DEKALBadvantage**.

[@DEKALBSA](#) [@Bayer4Crops](#)

www.cropscience.bayer.co.za // www.bayer.co.za // Tel: +27 11 921 5002

Bayer (Pty) Ltd. Reg. No. 1968/011192/07. 27 Wrench Road, Isando, 1601. PO Box 143, Isando, 1600.

The registration owner of **DEKALB®** and **Roundup Ready® MAIZE 2** is **Bayer AG, Germany**.

Tebelelopele mabapi le disoya ya setlha SA GO UMA SA 2022

SETLHA SA 2020/2022 SE NE SE SIAME TOTA GO BAUMI BA DISOYA KA NLTHA YA TLHOTLHWA, KA BOBEDI MO LEFATSHENG KA BOPHARA LE MO GAE. BOKANA BA DISOYA TSE DI JWETSWENG MO GAE BO TSHWANETSE GO KGONWA GO BALABALWA KA NAKO E YA NGWAGA. MO ATHIKELENG E RE LEBELELA BO-GONGWE BA KGONO MO LEFATSHENG KA BOPHARA LE MO GAE MO MAREKISETSONG A DISOYA.

Tebelelopele mabapi le go na ga pula ya ba ditiragalo tsa bosa ba Aforikaborwa e supa go na ga pula go gaisa bokana bo bo tlwaetsweng mo kgaologareng ya bokonebothaba ya lefatshe la rona go tswelela ka nako ya tshimologo ya dikgakologo go fitlha tshimologo ya selemo, mme kgaologare ya borwabophirima, e e welang ka fa ntlae ga dikgaolo tse dingwe tse di amogelang pula ka selemo, e ka amogela pula tlase ga bokana ba tlwaelo. Maemo a thempereitsha godimo ga tlwaelo a tlase le godimo a ka bonwa mo lefatsheng la rona ka bophara.

BOKGONI MO LEFATSHENG

Dimakhete tsa disoya di bonega gore di ka oketsegka 4% ka ngwaga le ngwaga, ka bokana bo bo ka bonwang mo lefatsheng go gaisa bokana ba pele e le ditono ka dimilione tse 380 mo mafatsheng a magolo a go uma disoya – Argentina, Brazil le USA.

Gape go bonega gore go ka nna koketso ya tiriso e e ka nnang 4%, ka ntlha ya topo go diriswa e le furu, dijo le tsa go fetolwa (**Lenaneo la 1**). Gape, Thulaganyo ya Tlhaka ya Lefatshe (International Grains Council (IGC) e solo fela gore badirisi (le baromelateng) ba disoya mo dikgaolong tse dingwe ba tlaa dirisa bokana bo bo oketsegang ba disoya mme go tlaa fokotsa topo ya mefuta e mengwe jaaka kanola e ka tlwaelo e neng e diriswa.

Ka ntlha ya tatelano ya ditlha tsa koketso ya maemo a thoto, go bonega gore maemo a bokana ba thoto a tlaa oketsegka mo lefatsheng, tota le mo mafatsheng a a leng a a romelangntle ka bontsi. Ka fa gongwe ka go supa phokotso ya bokana bo bo rwalelwang ka mafelelo a ngwaga o o fetileng, mo lefatsheng ka bophara topo ya go romelateng e supiwa e ntse e tswelela go thatafatswa.

BOKGONI BA MO GAE

Go ya le pego e e begilweng mabapi le baumi ya Komiti ya Tekatekanyo ya Tlhaka (Crop Estimates Committee) maikaelelo a go jwala dijwalwa tsa selemo ka 2022, bokana ba diheketa tsa disoya bo tlaa oketsegka 11,8%, go tloga mo diheketa tse di leng 827 100 go fitlha mo go tse 924 800. Ntlha e ke tshupetso e e siameng ya gore leano la Lefapha la Kgwebo le Kgaisanyo go oketsa bokana ba disoya tse di ungwang le ntse le tswelela.

Ka bogolo ba setlha sa ngwaga wa 2021, tlhotlhwa ya disoya e ne e ntse e le mo maemong a tekatekanyo a tlhotlhwa ya thomelontle. Ka go tsaya bogongwe ba koketso ya dihekerata, tlhotlhwa ya Safex e tlaa nna e sa fetoge mo maemong a tekatekanyo a tlhotlhwa ya thomelontle (**Sesupetso sa 1**).

Koketso ya tlhotlhwa ya disoya mo ngwageng o o fetileng, gape e tlhomamisitse baumi go oketsa bokana ba palo ya dikehetera tse di ka diriswang go jwala disoya, godimo ga moo fa go bonwa phokotso ya bokana ba ditokelelo tse di tlhokwang fa go tshwantshangwa le mmidi ka koketso e e tlhokwang le tlhotlhwa ya ditokelelo jaaka monontsha, dikhemikale le mafura, e e kwa godimo. Go solo felwa gore tlhotlhwa ya dipeooli e tlaa nna e le kwa godimo ka nakokhutswane go nakogare mme bokana ba thoto bo tlaa nna bo tokafala, mme bo tlaa tswelela go tsena mo makheteng ya mo gae, bo tshegetsa maemo a tlhotlhwa jaaka go bonwe ka ngogola. ■

1

Neo le topo ya disoya mo lefatsheng.

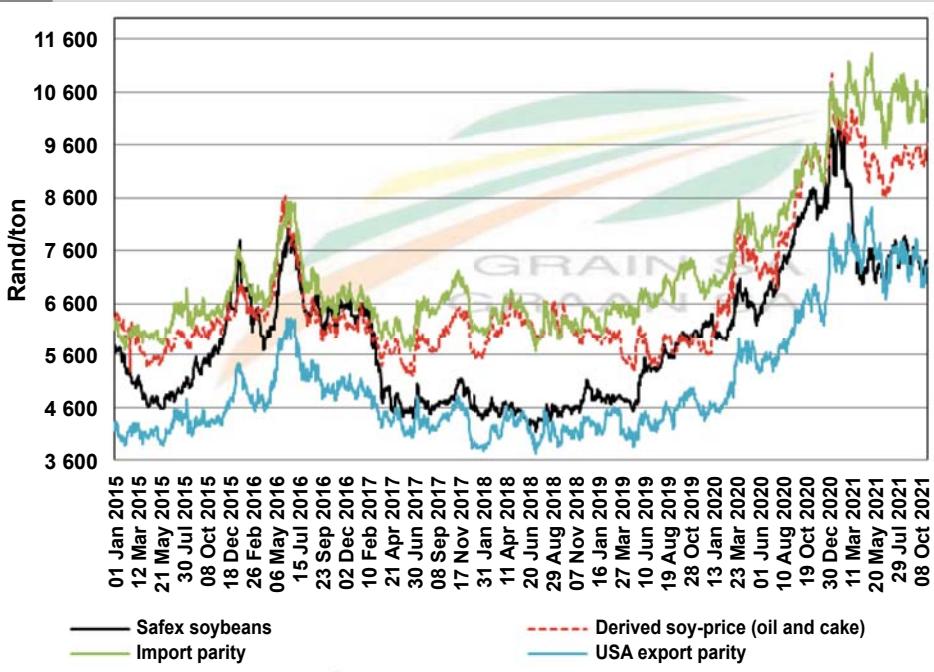
Ditono ka dimilione	2018/2019	2019/2020	2020/2021 (Tekanyetso)	2021/2022 (Tebelelopele)	Phethogo ka ngwaga le ngwaga
Thoto ya go simolola	48	63	52	57	8,8%
Go uma	362	340	366	380	3,7%
Neo ka bogotlhe	411	403	418	436	4,3%
Tiriso ka bogotlhe	348	351	361	376	4,1%
Go thuba	304	308	319	332	4,2%
Dijo	20	21	21	21	1,4%
Furu	13	14	13	14	7,6%
Thoto ya go feleletsa	63	52	57	60	5,6%
Baromelantle ba nnete	30	23	18	20	6,8%
Kgwebo (Diphalane/Lwetse)	152	170	162	170	4,9%

PULA IMVULA

1

Tlhothlwa ya disoya fa di foloswa kwa Randfontein.

Motswedi: Grain SA

IKAGENG MALULEKE,
MOEKONOMI WA BOLE-
MIRUI MO GRAIN SA

Barulaganyi

GRAIN SA: PRETORIA

PO Box 74087
Lynnwood Ridge
0040

- 08600 47246
- www.grainsa.co.za

MOLAODI WA GO RULAGANYA

Dr Sandile Ngcamphalala

- 082 862 1991 ■ Ofisi: 012 943 8296
- sandile@grainsa.co.za

MORULAGANYI WA PHATLALATSO

Liana Stroebel

- 084 264 1422 ■ Ofisi: 012 943 8285
- liana@grainsa.co.za

MOPATI WA GO GATISA

INFOWORKS MEDIA PUBLISHING

Mothusi wa go rulaganya – Louise Kunz
■ louise@infoworks.biz

Moeteledipele wa lesomo – Johan Smit

- 082 553 7806 ■ Ofisi: 018 468 2716
- johan@infoworks.biz

Go gatisa – Elizma Myburgh, Joritha Hechter

Lenaneo la Tlhabololo ya Balemirui ya Batlhaka ya Afrikaborwa

MOKOPANYI WA TLHABOLOLO

Johan Kriel

Foreisetata (Ladybrand)

- 079 497 4294 ■ johank@grainsa.co.za

Jerry Mthombothi

Mpumalanga (Mbombela)

- 084 604 0549 ■ jerry@grainsa.co.za

- Kantoro: 012 943 8289 ■ Smangaliso Zimbili

Jurie Mentz

Mpumalanga/KwaZulu-Natal (Louwsburg)

- 082 354 5749 ■ jurie@grainsa.co.za

- Kantoro: 012 943 8218

Graeme Engelbrecht

KwaZulu-Natal (Dundee)

- 082 650 9315 ■ graeme@grainsa.co.za

- Kantoro: 012 943 8287 ■ Nkosinathi Mazibuko

Luke Collier

Kapabothaba (Kokstad)

- 083 730 9408 ■ luke@grainsa.co.za

- Kantoro: 012 943 8280 ■ Luthando Diko

Liana Stroebel

Kapabophirimpa (Paarl)

- 084 264 1422 ■ liana@grainsa.co.za

- Kantoro: 012 943 8285 ■ Hailey Ehrenreich

Du Toit van der Westhuizen

North West (Lichtenburg)

- 082 877 6749 ■ dutoit@grainsa.co.za

- Kantoro: 012 943 8290 ■ Lebo Mogatlanyane

Cwayita Mpotyi

Mthatha

- 078 187 2752 ■ umrthata@grainsa.co.za

- Kantoro: 012 943 8277

PULA/IMVULA E TENG KA

DIPUO TSE DI LATELANG:

Setswana, Seswemeane, Sesotho, Sezulu le Sethosa.

Articles written by independent writers are the views of the writers and not that of Grain SA.

THIS PUBLICATION IS MADE POSSIBLE
BY THE CONTRIBUTION OF THE MAIZE TRUST

MADE POSSIBLE BY
THE MAIZE TRUST

Lenaneo le le fetolang botshelo

Farmer
Development
Programme

Pusetso

Koketso ya palo ya maloko kwa Limpopo

SETLHOPHA sa dithutiso sa Zaaiplaas kwa Limpopo se ne se rulagatse kopano ka kgwedi ya Diphalane. Morulaganyi wa tlhabololo wa Grain SA kwa Mpumalanga, Jerry Mthombothi, o ne a le morulaganyi wa ditiragalo. Balemirui ba mo tikologong ba tlhalositswe ditiragalo tsa Grain SA tsa tlhabololo le tshegetso ya balemirui go dirisa mekgwa e e siameng ya go uma tlhaka. Bakantoro ba le 16 ba Lefapha la Temothuo le balemirui ba ba ka nnang 105 ba tsene kopano. Dr Sandile Ngcamphalala o ne a tlhalosa ntlhathakanelo ya thulaganyo mme a tlhalosa gape porojeke ya Ka kwa ga Bontsintsi le diporojeke tse dingwe tsa bolaodi ba Grain SA. Go na le boitumelo le tsholofelo e ntshwa gare ga balemirui ba.

Moekonomi wa Grain SA, Ikageng Maluleke,
o ne a bua mabapi le thekiso ya tlhaka.

Patricia Zimu, Raletsema wa Papatso wa
Grain SA, a ntse a tlhalosa jaaka boloko
ba Grain SA bo direga.

Balemirui bangwe ba ba kwa
Limpopo ba ba tseneng kopano.

Tiriso ya dipampiri ke ntlha e e botlhokwa ya bolemirui

FA go etelwa dipolase, Boraletsema ba Grain SA ba go dira mo nageng ba fitlhetsi e le ntwa ya dipampiri ka nako e ya ngwaga. Tiriso ya dipampiri e sotlha balemirui ka letsatsi le letsatsi mo kantorong le go tswelela kwa masimong.

Kantorobeneng mo molemirui a saeneng dikonte-
raka tsa gagwe tsa setlha se sentshwa.

TG Shabalala mo kantorong
ya gagwe a ntse a dira tiro
ya dipampiri.

Emisa kantorobeneng
mo letsatsing go saena
dikonteraka tseo.

Mme go saena go ntse go tswelela... ■